

V c
1158

QK. 4.9.
L. 1159.

V c
1158

Q. D. B. V.

De

MISNIA
ROMANA
CONSENSU

In clytæ Facultatis Philosophicæ in
Academia Lipsiensi,

P R Æ S I D E

DOMINO

M. JOH. HEINRICO ERNESTI,

Prof. Publ. & ad D. Thom.

Rectore

differet

Autor Respondens

JOHANNES GOTOFREDUS DACHSELD,

Alt-Leisn. Misn. SS. Theol. Stud.

ad diem 22. Januar. A. O. R. M DC XCVIII.

H. L. Q. C.

Typis JOHANNIS GEORGII.

8

Q. D. B. V.

P R O E M I U M.

NUllæ ferme gentes sunt, quibus non cum aliis populis quædam communia sint. Ita apud Græcos quædam fuerunt, quæ ab Ægyptiis acceperant. Ad Romanos etiam à Græcis quædam translata fuerunt. Nec defuerint & apud Hispanos, & apud Gallos, & apud alias gentes, quæ à Romanis quondam observata fuerunt. Et hac ratione quædam etiam inter Germanos occurrunt, quæ apud Romanos gentiles olim obtinuerunt. Et imprimis mihi observatum fuit, non paucos ritus in Misnia nostra adhuc in usu esse, qui si non ab ipsis Romanis ritibus originem traxerunt, iis certè tamen ita conformes sunt, ut ne in duobus quidem ovis major similitudo reperiat. Et de hac materia commentari nunc quædam consilium est. In qua re duo præstabimus, Nam primum ex antiquitate Ro-

A 2

mana

mana duodecim exempla allegabimus, quæ vel Româ in Misniam translata sunt, vel æquè etiam ac apud Romanos obtinuerunt, in Misnia invaluèrunt. Altero vero labore de exemplis quædam disceptabimus, quidque in iis notatu dignum brevibus observationibus declarabimus. In utroque autem, quâ theses hæ tractari debebant, accuratationem promittere non licet. Id enim brevitatis temporis, quo hæc scribimus, non permittit. Specimina igitur tantum & rudera prima materiæ exhibebimus. Tu vero Supreme parens nostris benigne quæso annue votis,

§. I.

PRincipio statim patebit ratio, cur dissertatio hæc Misnia Romana appellata sit. Misnia nimirum dicitur, quoniam aliquid hîc invenitur, quod in Misnia obtinet; Romana vero, quoniam aliquid occurrit, quod apud Romanos in usu fuit. Misnia verò Romana conjunctis vocibus appellatur, quod quæ in Misnia existunt, convenientiam habent cum iis, quæ apud Romanos olim in usu fuerunt.

§. 2. Sed Exempla enarrabimus. Persuasio obtinet inter Misnenses, facturum id hominem per totum annum, quodcunque primo die novi anni susceperit. Jubentur igitur vulgò abstinere à malis, ne per totum instantem annum mala faciant. Jubentur etiam in peragendis bonis non remissi esse, ut per totum annum ad præstanda bona sint paratissimi. **Plane,**

ne eadem persuasio & apud Romanos erat, de qua Ovidius *Lib. 1. Fast. v. 165. sqq.*

Post ea mirabar, cur non sine litibus esset

Prima dies. Causam percipe, Janus ait:

Tempora commisi nascentia rebus agendis;

Totus ob auspicio ne foret annus iners.

Quisque suas artes ob idem delibat agendo,

Nec plus quam solitum testificatur opus.

Conferatur Seneca *Epist. 83*, ubi scribit, quod *Calendis Januariis in Euripum saltarit, & anno novo, quemadmodum legere, scribere, dicere aliquid, sic auspicatus sit in Virginem desilire.* Et apud Tacitum *Lib. 4. Annal. Cap. 36.* scribitur Drusus Præfectus urbis auspicandi gratia tribunal ingressus esse, ad quem locum plura de hoc ritu congesit Lipsius.

§. 3. In ea opinione sunt multi ex Misnensibus, ominosum esse, quodcunque alicui primum in via occurrat. Idem vero etiam factum est apud Romanos. Ideo enim dicta esse calendis Januariis, in quas initium novi anni inciderat, bona verba, ait Naso, quod principiis omina inesse soleant. Pertinent huc versus sequentes *ex L. 1. Fast. v. 175. sqq.*

At cur læta tuis dicuntur verba Calendis,

Et damus alternas accipimusque preces.

Tum DEUS incumbens baculo, quem dextra gerebat,

Omina principiis inquit inesse solent.

Ad primam vocem timidas advertitis aures,

Et visam primum consulit augur avem.

Pertinetque etiam huc, quod cum Romulus & Remus experiri vellent, uter regere deberet, Remus pro se advolantes primum sex vultures interpretaretur Flo-

rus *Lib. 1. Cap. 1.* Conducere possunt exemplo huic illustrando, quæ eruditè more suo congescit Piccartus *Observ. Histor. Politic. Dec. 3. Cap. 4.* in quo loco materiam tractat, leporem animal infaustum esse, & inauspicati ominis.

§. 4. Non unus locus in Misnia, in quo animæ defunctorum ultimo honore non affectæ errare in terrorem viventium præcipuè cognatorum creduntur. Credimus vero iterum hanc superstitionem ex gentilitate Romana in patriam nostram translata esse. Nam idem planè censuere Romani, de quibus Ovidius *L. 2. Fast. v. 547. sqq.*

*At quendam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, Parentales deseruere dies.*

*Non impune fuit. Nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.*

*Vix equidem credo: Bustis exisse feruntur,
Et tacita questi tempore noctis avi.*

*Perque vias urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas vulgus inane ferunt.*

*Post ea præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigiisque venit funeribusque modus.*

Quod si verò crederemus, inde etiam, quæ de exercitu furioso, germanicè *dem wütenden Heere*/circumferuntur, originem suam traxisse. Nempe Rustici Misnici persuasi sunt, in nonnullis locis audiri certis temporibus tumultus hominum, per sylvas & agros cum maximis ululatibus & clamoribus vagantium. Romanam vero hanc superstitionem esse, vel inde credibile videri possit, quoniam de audito hoc exercitu relationes rusticorum præcipuè circa tempus gesti belli Germanici
inva-

invaluerunt, notumque est, fervente bello præcipue honoribus sepulturæ carere interfectos homines. Ex qua causa & Ovidius recenset, avos ululasse per Latios agros, quod tempore belli parentalia intermissa essent. Cæterum de Exercitu Furioso multa eruditè collegit Dominus M. Paulus Hilscher, Diaconus Palæo-Dresdensis in Disputatione, quam habuit de exercitu furioso in hac Academ. d. 10. April. 1688. quæ merentur legi.

§. 5. Moris est apud nonnullos Rusticorum, ut animalibus, herbis, rebusque aliis caris, quas exoptant, sine noxa vel adulescere, vel in flore jam impetrato perseverare, particulas panni imprimis rubri vel affigant, vel annectant, quibus adversus linguas nocentium nimis laudationibus hominum defendantur. Iterum res Romana. Audite enim Poetam Ovidium *l. 2. Fast. v. 571. seqq.*

Ecce anus in mediis residens annosa puellis

Sacra facit Tacita; vix tamen ipsa tacet.

Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,

Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.

Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo,

Et septem nigras versat in ore fabas.

Quodque pice adstrinxit, quod acu trajecit abena

Obsutum Menæ torret in igne caput.

Vina quoque instillat. Vini quodcunque relictum est,

Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.

Hostiles linguas inimicaque vinximus ora

Dicit descendens, ebriaque exit anus.

Et forte eo major videbitur, inter Romam & Misniam esse convenientia omnibus, quotquot exploratum est, nostro

nostros etiam, dum licia affigunt, certis id ceremoniis certisque verbis peragere. Liciorum autem magnum usum fuisse in incantationibus apud veteres, patet etiam ex loco Virgilii sequente *Eclog. 8.*

Ducite ab urbe domum, mea carmina ducite Daphnim.

Terra tibi hæc primum triplici diversa colore

Licia circumdo --- --- & paulo post;

Nec te tribus nodis ternos Amarilli colores.

Plura loca, quæ ad illustrandum hunc ritum pertinent, allegavit Taubmannus *Comment. in hunc locum, p. 85.*

§. 6. Solent in nonnullis locis certis temporibus fines urbis aut pagi lustrari, eo nempe fine, ut illæ si maneant, sique per præteritum annum terminus motus sit, ut restituatur iterum. Vocatur à nonnullis hæc solennitas *die Landwähre* / quasi *die Landgewähre* / in qua terra præstetur (*oder der Rehrtag*) finitaque ipsa lustratione computationes quoque instituuntur. Sed ita celebrabantur etiam Terminalia apud Romanos, de quibus Ovidius *L. 2. Fast. v. 657. seqq.*

Conveniunt celebrantque dapæ vicinia simplex

Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.

Adscribam locum Siculi Flacci, quo rationem defigendorum finium describit apud Rosinum *Antiquitatibus Romanis Lib. 8. Cap. 9.* ut quibus ritus Misnensium noti sunt, judicare possint, quid ex Antiquitate Romana residuum sit. Ita autem Flaccus: *Cum terminos disponent, ipsos quidem lapides in solidam terram convocabant, proximè ea loca, quibus fossis factis defixuri eos erant, & unguento velaminibusque & coronis eos coronabant. In fossis autem, quibus posituri eos erant sacrificio facto, hostiaque*
immo

immaculata cesa, facibus ardentibus in fossa cooperti, sanguinem instillabant, eoque fruges & thura jactabant, favos quoque & vinum aliaque, quibus consuetudo erat terminis sacrum fieri, in fossa adjiciebant, consumptisque omnibus dapibus igne super calentes reliquias lapides collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant.

§. 7. Notum est inter delicias rusticorum Misnensium haberi carnem suillam. Neque enim delicatius quicquam se habere posse existimant, quam si animalis dicti carnibus vescantur. Id vero non aliunde est, quam ex Cerealibus Romanorum. Hoc festo non licebat mactare bovem sed suem. Conviviaque ad eo in hoc Festo instituta non ex carne bubula, sed suilla constabant. Rusticos autem imprimis Cererem colere oportebat. De sue mactata testatur Ovidius *Lib. 4. Fast. v. 413. sqq.*

A bove succincti cultros removete ministri,

Bos aret, ignavam sacrificate suem.

Apta jugo cervix non est ferienda securi,

Vivat & in dura saepe laboret humo.

Et magis verisimile videtur ex causa notata suillam carnem bubulae praeferrere, quod etiam apud Graecos servatum custoditumque est, ne bovem aratorem, qui jugum traheret, vel cum aratro, vel cum plauastro mactarent, quoniam ille agricola est, & humano generi laborum socius, ut est apud Aelian. *Var. Histor. Lib. V. cap. 14.*

Nec praetereundum hoc loco est, verisimile videri, non alia etiam ex causa pultem ex milio coctam a Rusticis Misnensibus in pretio haberi, quam quod liba ex

B

hoc

hoc frumento cocta Pali Deæ Rusticæ in Palilibus offeriebantur, de quare Ovid. *l. 4. Fast. v. 743. sqq.*

Libaque de milio milii fiscella sequatur,

Rustica præcipuè quo Dea læta cibo est.

Ut itaque carne fuilla in honorem Cereris; Sic pulte ex milio cocta in honorem Palis delectabantur Romani.

§. 8. Solent nostri pastores in Vigiliis Walpurgis stabula, quibus pecora servantur, vestire frondibus noviter virentium arborum, quæ à nonnullis ex novem arborum speciebus decerpuntur, hoc consilio, ne vagantes nocturno tempore sagæ, quæ per noctem Calendas Majas, i. e. Festum Walpurgis antecedentem, conventum solenniorem celebrare creduntur, pecoribus noxam inferant, atque adeò fructus intercipient, quos per instantem æstatem ab iis expectant. Ecce iterum ex Palilibus Romanis residuum. Planè enim eadem de hoc festo canit Ovidius *Lib. 4. Fast. v. 735. sqq.*

Pastor oves saturas ad prima crepuscula lustra,

Ud prius spargat, virgaque verrat humum.

Frondebis & fixis decorentur ovilia ramis,

Et tegat ornatas longa corona fores.

Et paulo post:

Consule dic pecori pariter, pecorisque magistris,

Effugiat stabulis noxa repulsa meis.

§. 9. Postulat consuetudo in nonnullis Misniæ locis à superstitionis, ut Calendis Majis ante ortum solem & corpora rore tingant, & liquorem ipsum collectum fervent, eum in usum, ut pulchram formam retineant jam habitam, parareque sibi possint nondum

præ-

præsentem. Sed idem fiebat etiam in Palilibus Romanis, de quo festo Poeta noster *L. 4. Fast. v. 777.*

His dea placanda est: Hec tu conversus ad ortus

Dic ter & in vivo proluere rorem manus.

Sanè tempus convenire exacte videtur. Nam rustici nostri rangunt se rore Calendis Majis, sed Palilia in fine Aprilis apud Romanos celebrabantur.

§. 10. Lipsiæ Carnificis ministri duabus per annum vicibus à supervacaneis canibus urbem liberant, captosque interficiunt. Fitque id cum tempore quadragesimalis Jejunii, quod in Mensem aut Martium, aut Aprilem incidit, tum tempore messis seu dierum, quæ dicuntur, canicularium. Quæris unde sit hæc res? Cogita, an non iterum à Romanis accersere possis. Ovidius certè testatur in Robiginalibus mactatum canem esse, quod festum ultimis Aprilis diebus fiebat. Et causam etiam mactatæ canis reddens hæc ait *Lib. 4. v. 939. sqq.*

Est canis (Icarium dicunt) quo sidere moto

Tosta sitit tellus præcipiturque seges.

Pro cane sidereo canis hic imponitur ara;

Et qua re pereat nil nisi nomen habet.

Nempe ita capis, canes mactari, quod orto sidere canino terra multum patiatur à Robigine. Sed in mensem Aprilem Robiginis festum incidebat, & tempore messis maximè furit fidus canis. Ergo habes fatalia canibus Aprilis & Junii tempora. Cæterum & apud Græcos diebus canicularibus festus dies Cynophontis agebatur, de qua re videri potest Athenæus *Lib. III. Deipnosophistarum fol. m. 99.* Conferatur etiam Casaubonus Notis in hunc locum, qui suspicatur, Argivos festum hunc diem pacandæ Dianæ instituisse.

§. 11. Solet post natalitias CHRISTI fieri, ut mercenarii, Servi & Ancillæ, postquam Dominos, quibus præterlapso anno operas suas addixerant, mutarunt, antequam ad novos dominos accedunt, genio indulgeant, comotationibus, saltationibus, voluptatibusque aliis operam dantes. Faciuntque id non tantum quisque in loco, in quo vivit, verum etiam excurrunt in proximas urbes, quando nundinæ celebrantur. Hunc ritum vero ex Saturnalibus Romanorum residuum esse, quis negare ausus sit? Nam hoc festo servis licebat etiam potare & epulari. Quæ res ut ex multorum Autorum locis clara est, sic de ea imprimis legi meretur Macrobius in libris Saturnaliorum. Persuadent autem præcipuè tria similitudinem rerum. Nam & apud Misnenses magna servorum & ancillarum licentia est, quemadmodum apud Romanos fuit. Saturnalia vero Romanorum in mensem Decembrem incidebant, quo mense ut & sequente Januario nostri homines etiam feriantur. Et festum nostrorum per integrum fermè etiam mensem, ut Romanorum solennitas, extenditur.

§. 12. In Silesia non solum, sed quibusdam etiam locis Misniæ congregati pueri & puellæ simulacrum aliquod mortis ex urbe ejiciunt procesionibus institutis. Fit id Dominica Lætare, quæ idcirco etiam *der Todensontag* appellatur. Nihil me impediet, quo minus & hanc ceremoniam inter reliquias gentilitatis Romanæ referam. Fieri enim & idem Romæ olim consuevisse, fidem facit Ovidius L. 5. v. 621. sqq.

*Tunc quoque priscorum virgo simulacra virorum
Mittere roboreo scirpea ponte solet.*

Et

Et similitudo manifestior fit ex cāusa ritus, quarum et-
sitres reddat Poëta, ultima tamen & ab ipso judicatur
verisimillima, & opinionem nostram egregiè confir-
mat. Exhibetur autem his verbis v. 638. sqq.

Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas,

Pascebat sparsos utraque ripa boves.

Et quem nunc gentes Tyberin noruntque timentque,

Tunc etiam pecori despiciendus eram.

Arcadis Evandri nomen tibi sæpe refertur

Ille meus remis advena torsit aquas.

Venit & Alcides turba comitatus Achiva

Albulasi memini, tunc mihi nomen erat.

Excipit hospitio juvenem Pallantius heros

Et tandem Caco debita pœna venit.

Victor abit, secumque boves Erytheida prædam

Abstrahit, At comites longius ire negant.

Magnaquapars horum desertis venerat Argis

Montibus his ponunt spemque laremque suum.

Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore

Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus.

Mittite me Tyberi: Tyberinis vectus ut undis

Littus ad Inachium pulvis inanis eam.

Displicet heredi mandati cura sepulchri

Martius Ausonia conditur hospes humo.

Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago.

Ut repetat grajas per freta longa domos.

§. 13. Notius est, quam ut dici debeat, solere ex
Misnicis nonnullos certis diebus certum ciborum ge-
nus assumere, ut per instantem annum à certis mor-
bis existant immunes. In vigiliis enim Nativitatis
CHRISTI, quicumque haleces comedunt, à febris

non infestari creduntur. Et in die viridium melle qui
vescuntur, impedimento esse feruntur, quo minus
persequentem annum in asinos mutantur. Atque o-
lim etiam apud Romanos in festo, quo cardinum Deæ fa-
cra fiebant, lardum atque fabas comedebant, quibus
pactis viscera lædi non posse credebantur. Ovidius de
hac re ita *L. 6. v. 179. sqq.*

Sus erat in pretio cæsa sue festa colebant.

Terra fabas tantum duraque farrā dabat.

Quæ duo mista simul sextis quicumque calendis

Ederit, huic lædi viscera posse negant.

§. 14. Sed absoluta sunt exempla duodecim.
Nunc ad observationes veniemus.

§. 15. Et primo quidem sciendum est, non o-
mnia exempla congesta nunc esse, quæ in hanc materi-
am coacervari possunt. Nam & longè plura cum ex
Ovidii Fastis, tum ex aliis autoribus haberi possunt. Ex
Nasone duo hæc, quæ sequuntur, sufficiant. Multi
persuasum habent, si quid feliciter agendum sit, media
nocte id faciendum esse. Sed de hac re erudit nos et-
iam Naso *L. 5. Fast. v. 429. sqq.* Sic exemplum etiam apud
Ovidium est, striges per noctem infantibus sanguinem
exfluxisse, ut talia facere posse etiam inter nos nonnulli
credunt. Vid. *Libr. 6. Fast. v. 130. sqq.*

§ 16. Ex aliis autoribus unicum exemplum al-
legabimus de *πεννυχισμοῖς* seu pervigiliis. Autor enim
est Andreas Rivinus in *Commentario in Pervigilium Veneris*
p. 7. in multos Deos pervigilia fuisse instituta, sed præci-
puè tamen Veneri in iis litatum esse. Quo sensu etiam
apud Plautum in Prologo Aululariæ audimus Larem
narrantem, *adolescens virginem aliquam stuprasse no-*

Et

Et in Cereris vigiliis. De quibus plura etiam congescit Elmenhorstius Notis ad Arnobii *l. 5. adversus gentes p. 167* Sed hujus ritus reliquiae extant & adhuc in nonnullis locis Misniae. Solent enim certo tempore pueri puellaeque praecipue in pagis convenire, totamque noctem com-
potationibus, saltationibus aliisque ludicris rebus per-
agere. Vocantur haec pervigilia vulgo germanico vo-
cabulo *die Frühauff*.

§. 17. Atque ex his facile simul etiam patet, ser-
monem non esse nobis de convenientia omni, quae in-
ter res priscas Romanorum, & res Misnicas intercedit.
Nam observare licet, multa in veterum libellis memo-
rari, quae etiam apud nos fiunt. Sed tamen non apud
nos esse censenda sunt, quoniam à veteribus accepi-
mus, non habituri, nisi adepti essemus, sed quia ex
communi humanae naturae conditione omnes, qui ho-
mines sumus, idem facimus. Tale exemplum oc-
currit apud Martialem *L. 2. Epigr. 5.*

Speeβas εσχατοκωλικόν, Severo,

Et longas trahis oscitationes.

Nam & in nobis hodie adhuc duo haec reperimus tæ-
diofi lectoris signa, quae in Severo notat Poëta, quorum
altero. antequam ad finem pervenitur, semper respici-
tur ad ultimam paginam, ut exploretur, num plura
adhuc legenda restent, altero variae oscitationes inter
legendum ducuntur, quae lassitudinis perpetuo comi-
tes esse solent.

§. 18. Sed ab hypothese, qua haecenus Misniam
Romanam tractavimus, transgrediendum ad thesin.
Paucisque videbimus, quid de ea sit tenendum, si pau-
lo generalius, quam in exemplis, considerare placeat.

Defi-

Definiemus itaque, quod sint ritus occultis Satanæ machinationibus per varias occasiones tectè ex gentilitate Romana ad Misnenses Christianos nunc majore, nunc minore similitudine in variis rebus translati, ut vera Christi doctrina sordibus gentilibus fœdaretur, verusque adeo DEI cultus nefanda superstitione impediretur.

§. 19. Causam efficientem Diabolum asserimus. Nam ut in ultimis thesibus ostendemus, omnia hic mala sunt. Non aliunde igitur est, quam à Diabolo, qui omnis mali fons & origo.

§. 20. Neque tamen sine mediis diabolum in introductione hanc rem egisse existimandum est. Facileque, si omnia consideremus, apparebit, quasdam occasiones quæri debere extra Misnicos, qui ritus Romanos receperunt, quasdam vero in Misnicis ipsis.

§. 21. Inter occasiones extra Misnenses quærendas sunt

1) gesta à Romanis gentilibus adhuc cum Germanis bella. Per ea enim res Romanorum Germanis non solum innotuerunt, sed & ad eos pervenerunt.

2) Juris Romani ad Germanos translatio.

3) literarum elegantiorum ab eadem gente ad nos derivatio.

4) frequentia Germanorum cum Romanis, postquam sua cum istis junxerant, literarum, rerum, negotiorumque commercia.

5) Papatusque imprimis Roma in Germaniam veniens.

§. 22. Occasionem, quæ in Misnicis quærenda est, nomino propensissimam omnium hominum ad super-

superstitionem proclivitatem, quâ non solum recipitur, quicquid ad cultum DEI facere ullo modo videtur, etiam si à nullo antea factum sit, sed nunquam etiam illud repudiatur, de quo audimus, quod ab aliis gentibus ad honorẽ DEI promovendum jam determinatum sit. Hoc majoresque hæc propensio vires consequitur, quo sæpius per illusiones Diabolicas fides fieri judicata est, efficacissima non solum per id, in quo superstitio exercetur, vel commoda rebus humanis parata, vel incommoda varia ab iis amota esse; verum etiam, si negligatur, & certissimas, & atrocissimas calamitates contractas esse.

§. 23. Atque hæc illusio Diabolica in variis rebus occupata est. Quod si enim examinemus paulò distinctius, quæ exempla allata sunt, reperietur similitudo quædam inter Romanas Misnicasque res quæ sita esse primum circa res Theologicas, deinde circa Politicas, ad postremum circa res œconomicas. Exemplum ex Theologicis est, ominosum esse, quodcunque exeunti primum in via occurrat. Politicum appello, interfici canes in Martio & Julio, item computationes institui post visitatos agrorum fines & terminos. Ad œconomiam denique pertinent, liciis rubri coloris ligari animalia & herbas crescentes, ne noxa à linguis nocentibus inferatur. Ut &, inter delicias cibarias Rusticorum Misnensium referri carnem suillam, & pul-tem ex milio paratam.

§. 24. Forma consistit in similitudine, qua ritus Misnensium cum ritibus Romanorum conveniunt. Quæ quidem in nonnullis exemplis quoad multas circumstantias contingit, in nonnullis vero quoad pauciores.

C

ciores.

ciores. Non itaque convenientia ista in omnibus eadem statui debet, sed pro diversitate exemplorum diversa. E. g. Similitudo in nonnullis exemplis quæri debet non tantum quoad rem, verum etiam quoad tempus & locum. In nonnullis vero non nisi convenientia rei ipsius apparet, quoad locum verò & tempus, ut & alias circumstantias omnia sunt diversissima. Rem specialiori ratione ostendere brevitatis ratio, quam observare me nunc oportet, non permittit.

§. 25. Finis ex parte Satanæ est partim immunitio honoris divini, partim seductio & pernicietas hominum. Nam permittere non vult Diabolus, homines, qui Christiani sunt, veram doctrinam colendi DEI ita obtinere, quemadmodum ex S. Scriptura per Apostolos eorumque fideles successores ostensa est, sed firmum suum adspersit, quo cum gloriam DEI impedit, tum homines ad perniciem seducit. Homines vero, in quibus hæc similitudo existit, videntur quidem & honorem DEI & commodum suum quærere, sed bonum, ad quod sic respiciunt, non est verum, sed apparens, quo ex intentione impellentis Satanæ non nisi malum, nempe infamatio DEI & interitus hominum, occultatur.

§. 26. Sed hæc omnia, quæ hætenus dicta sunt, ea opinione nituntur, ritus, qui apud Misnenses existunt, similesque Romanis moribus videntur, à Romanis ad nostros translatos esse. Videndum itaque nunc est, annon probabilitate aliqua opinio ista etiam se commendat. Id quod quidem nos affirmare non veremur.

§. 27. Et urgemus initio quidem studia & militiam

litiam Dæmonis, qui nihil antiquius habet, quam ut feces suas divinæ puritati immisceat. Sic apud Judæos colendi DEI rationi ab ipso suppeditatæ nunc stercorea Ægyptiaca, nunc Moabitica, nunc aliarum gentium, cum quibus congregiebantur Judæi, adsperfit. Sic Christianorum sacra ab Apostolis accepta opinionibus gentilium variis infecit. Et quemadmodum apud gentiles fabulis variis veram doctrinam occultat, ut autoritatem suam apud cultores suos stabiliat; ex qua causa simia DEI passim audit: ita doctrinam DEI veram suis figmentis conspurcat, ut autoritatem DEI apud cultores ejus imminuat.

§. 28. Probamus sententiam nostram secundo ex convenientia ipsius rei. Quod si enim omnia accuratius paulisper cogitatione expendere placeat, deprehendetur, non ovum ovo esse tam simile, quam ritus Misnensium cum Romanis in plerisque exemplis, & quoad materiam, & quoad formam, & quoad finem conveniunt.

§. 29. Verisimilis videtur tertio opinio nostra, quod abundantia supra jam memoravimus media, quibus Romanæ consuetudines ad Misnenses transire potuerunt.

§. 30. Porro non negamus, in nonnullis exemplis distinguendum esse id, quod ex superstitione Romana translatum est, ab eo, circa quod superstitio ista occupatur, quodque rem, quæ, si in se spectatur, bona est, complectitur. In consuetudine v. g. qua Mense Aprili & Julio Lipsiæ à Carnificis ministris canes interficiuntur, res ipsa, si in se spectatur, non mala est. Quis enim vituperet, Rempublicam à malo liberari, ut actio-

ne ista contingit. Sed id tamen superstitiosum est, quod eo tempore interficiuntur, quo inter cultus idololatri-
cos canes maectari quondam debebant. Sic culpari non potest, si Rustici carnem suillam edant, & pultem ex milio coctam aliis cibis praeferrant. Sed illud tamen hanc consuetudinem superstitionis suspectam facit, quod eodem cibo Rustici quondam in Sacris Cereris & Palis utebantur. Pari ratione fieri potest, ut morbo non corripiamur, si certo tempore a certo cibo abstinemus. At prorsus ordinare velle, ut hoc die hoc cibigenus assumatur, eique rei tantam efficaciam inesse statuere, ut qui fecerit, per totum annum a malo liber fit & immunis, id a Christianis sacris alienum censemus.

§. 31. Dixi autem hoc discrimen in nonnullis exemplis tantum constituendum esse. Nam omnino quaedam ita comparata sunt, ut nihil in eo reperiatur, quod non sit rejiciendum. Hocque de eo judico, quod opus illud feliciter per totum annum succedat, quod expediendum primo anni die aggressus sis. Iterum, quod ominosum sit, quicquid primum exeunti in via occurrerit. Iterum, quod animae non sepulorum hominum noctu errare, hominesque propinquos, qui in faciendo exhibendi ultimi honoris officio negligentes fuere, infestare creduntur. Idem iudicium ferendum est de aliis.

§. 32. Facit haec distinctio, ut non tantum res ipsa exactius intelligatur, sed ut etiam de qualitate ejus eo accuratius judicari possit. Nimirum non veremur totam rem rejicere, autoresque esse, ut quicquid residuum est, id removeatur. Nam omnia ex superstitione

stitutione fiunt. Et quis est, cui persuaderi possit, tolerandam rem esse, quam ex gentilitate Diabolus ad Christianos hoc consilio traduxerit, ut fimo suo epulas cœlestes inficiat & conspurcet. Sed non nego tamen etiam, minori faeditate laborare, in quibus aliquid est, quod in Republica usum habere potest, quam quicquid, quantum est, superstitionis macula corrumpitur.

§. 33. Neque à sententia prolata, remove nos potest, vel quod bonum est, quod in ritu isto peragatur, ut de interficiendis canibus, & institutis post visitatos terminos frugalibus conviviis judicari debet, vel, quod, si quid ex gentilitate consuetudini adhæreat, id ab ignorantibus aut olim acceptum sit, aut hodie etiam peragatur. Nam levis macula vitiat totam actionem, ut integrum vini boni vas gutta veneni inficit. Et dum consideramus, res aliqua an bona an mala sit, non tam spectandum, utrum à sciente, an ignorante fiat, quam utrum cum lege conveniat, nec ne. Persuaderi autem mihi nunquam poterit, leges ferre, quod à diabolo ex gentilitate ad Christianos traductum fuit. Ut taceam, postquam literæ adeò excellenter etiam in Misnia excultæ sunt, non amplius latere posse, in ritibus istis aliquid mali ex gentilitate superesse.

§. 34. Sed hæc de summo rigore dicta sint. Interim vel magistratus ipsos, qui certos ritus permittunt, vel Rusticos etiam, qui carnem suillam & pul-
tem ex milio coctam comedunt, non damnabimus. Fruantur suis rationibus, quibus se defendere vel vo-

lunt vel possunt. Nos nostram sententiam diximus,
& putamus etiam, non plane displicituras esse ra-
tiones adductas, si paulò consideratius examinen-
tur. Idque hoc magis futurum confido, si factà
diligenti inquisitione intelligatur, nec ipsos carnificis
ministros sine multa superstitione, quæ variis vel ver-
bis vel ceremoniis peragitur, canes forte capere.

SUMMARIUM

Totius Dissertationis

UT multa res ab una gente ad alias transferunt, sic ritus quo-
que nonnulli ex Religione Romanorum in Misniam translati
sunt. Proëm. Vocantur hi ritus Misnia Romana §. 1. Adducuntur
duodecim exempla, primum, facturum id hominem per totum anum,
quodcunque primo die novi anni susceperit §. 2. secundum, ominosum esse,
quodcunque alicui primum in viâ occurrat §. 3. Tertium, Animas defun-
ctorum ultimo honore non affectorum errare in terrorem viventium §. 4.
quartum, animalibus & herbis affigi licia rubri præcipuè coloris, ut à lin-
guis nimis laudationibus nocentium tutæ sint §. 5. quintum, post visita-
tos solenni anni die terminos computationes institui §. 6. Sextum, car-
nem suillam & pulvem ex milio paratam delicias esse rusticorum §. 7. Se-
ptimum, in vigiliis Walpurgis stabula & fimeta frondibus vestiri §. 8.
Octavum, pulchritudinem captantes Calendis Majis ante ortum solis cor-
pus rore tingere. §. 9. Nonum, canes Mense Aprili & Julio capi & inter-
fici §. 10. Decimum, servos ancillasque à dominis dimissos, mense Ja-
nuario potare & ludere. §. 11. Undecimum, mortis simulacrum certo
tempore expelli §. 12. Duodecimum, assumendum esse certo die certum cibi
genus, ut à morbis immune corpus per annum instantem servetur. §. 13.
Transitus ab exemplis ad considerationem rei §. 14. Non omnia exem-
pla adducta sunt, quæ adduci possunt. Et duo allegata adhuc ex Ovidio.
§. 15. Et de *πρωτοχριστου* & unum ex aliis Scriptoribus §. 16. Non omnia
à Roma.

à Romanis ad Misnicos pervenerunt, quæ cum Romanis convenientiam
habere videntur §. 17. Definitur Misnia Romana, quod sint ritus à Ro-
manis ad Misnicos traducti §. 18. Diabolus traduxit. §. 19. Occasioni-
busque usus est intuitu Misnensium partim externis §. 20. 21. partim in-
terna §. 22. Objectum §. 23. Forma. 24. Finis §. 25. Probat, omnes hos
ritus à Romanis ad Misnicos pervenisse §. 26. 27. 28. 29. discrimine facto
alii ritus purè superstitiosi dicuntur, in aliis rebus bonis superstitio ad-
hæret. §. 30. 31. Vitiositatis arguuntur ritus omnes, majoris tamen,
qui purè superstitiosi sunt. §. 32. Vindicatur ab objectionibus asser-
tio. §. 33. Moderamen sententiæ. §. 34.

Vana superstitio Latii quæ pectora quondam
Duxit, eam & passim Misnia servat adhuc.
Quo victu Cereris peragebat festa Palisque,
Gaudet apud nos hoc rustica turba cibo.
Quo canibus Latium placat Robiginis aras,
Misnia eò cædit tempore nostra canes.
Primum occurrentes faciunt res omina nostris,
Roma olim ut pariter facta futura capit.
Frondebis in primo decorantur ovilia Majo,
A stabulo ut noxas damnaque multa fugent.
Romanis olim spectate Palilia facta.
Et simili tutum est tunc ratione pecus.
Luxuriant nostri Jani per tempora servi.
Saturni hoc tradunt festa vetusta malum.
Exponis docto, *Dachfelde*, hæc omnia scripto,
Et quoque jam positis plura notare placet.
Claris divitias animi conatibus effers,
Conspicienda bonis mensque perita datur.
Quæ veterum semper perreptat scripta librorum,
Ex istis ritu mellaque portat apis.
O bene! Concipitur sic vera scientia semper,
Hocque ad doctrinæ culmina ducit iter.

Q 24 2/3 11 77

Tu perge & simili percurras sacra labore,
Res ex divinis colligitoque libris.
Sic qui Te studiis facies gaudere dicarunt,
Affluere imprimis lætitiæque Patrem,
Docta mente diu sanctis qui deditus aris!
Exemplum semper, quod sequerere, fuit.
Sic quondam patriæ per munus tractus ad usus
Non una fructus utilitate ferēs.
Misnia, quod sequitur ritus, Romana vocata est,
Queis Satanae sordes impia Roma colit.
Romani meritis tribuunt quoque præmia quondam.
Sic Romana Tibi hoc Misnia, ut opto, modo.

Nobilissimo Dn. Respondenti Dissertationis
hujus Autori

gratulationis causa

f.

Præses.

wi

tionis

ses.

wi

ULB Halle

3

004 779 843

VD 17

QK. 4.9.
L. 18.9.

V c
1158

M
R

I A
N A

In clyt

u
ophae in

M. JO
P

ERNESTI,
hom.

JOHA

ACHSELD,

ad di

Stud.
C XCVIII.

GII.

8

